

In de namiddag-vergadering was aan de orde het referaat van Prof. Dr. H. Dooyeweerd, van Amsterdam, over:

„De strijd om het vraagstuk der Christelijke Patroonsvakorganisatie in het licht van een oude strijdvraag in de Christelijke levens- en wereldbeschouwing”.

Dit referaat is in zijn geheel opgenomen in „De Werkgever” van 1 September.

Spr. wijst op het meningsverschil, dat over dit vraagstuk openbaar is geworden.

Het is van groote beteekenis, dat men zich in broederlijken geest rekenschap geeft van de beginselvraag, die hier ongetwijfeld in het geding is en gezamenlijk tracht te komen tot de solutie, die in het licht van Gods Woord de juiste moet worden geacht.

Spr. citeerde het rapport van 1929, met welks conclusie spreker het niet eens is.

De consequentie zou zijn, dat er ook geen plaats is voor een Christelijke wetenschap, een Christelijke kunst enz.

In de Christelijke levens- en wereldbeschouwing is dan een scherp dualisme gebracht, dat tot uitdrukking komt in de tegenstelling „natuur” en „genade”, of in de opvatting van de z.g.n. „gemeene gratie” en de „particuliere genade” als twee afzonderlijke terreinen des levens.

De tegenstelling standsorganisatie en vakorganisatie lijkt spreker onhoudbaar.

Bij een Christelijke levensbeschouwing kan het praktisch bedrijfsleven moeilijk als „neutrale zone” worden opgevat.

De Chr. beginselen zijn geen abstracte theorie, maar zij zijn levende geestelijke krachten.

Wel is het waar, dat juist in het praktisch leven de subjectieve visie der levens- en wereldbeschouwing zich een sterke gebondenheid moet laten welgevallen, hetgeen spr. uitvoerig aantoonde.

Doch daarmee is het geen neutraal terrein geworden.

Spr. bezag het dualistisch standpunt nader in verband met de dialectische Theologie.

Niet slechts de Christelijke vakorganisatie, maar evenzeer de Christelijke standsorganisatie is op dat consequente standpunt principieel afgewezen.

Het schema natuur en genade in den zin, waarin het in dit opzicht gebruikt wordt, vindt, naar spr.'s meening in Gods Woord nergens steun.

Deze synthese is het breedst uitgewerkt bij den grooten denker der middeleeuwen, Thomas van Aquino, wiens gedachtengang nog heden ten dage den Roomschen kijk op de verhouding van de Christelijke religie tot het wereldleven overheerscht.

Na dit uiteengezet te hebben schetste spr. hoe de Reformatie terugkeerde tot de schriftuurlijke opvatting dat de genade niet een hoogere trap boven de natuur maar het herstel van de natuur in haar religieuze wortel beteekent.

Hier gaan de Roomsche en de reformatische beschouwing der Christelijke samenleving volkomen uiteen. In de Roomsche beschouwing is er een onderscheid

basis voor 'n hooger genadeleven dient, maar is veeleer Christus Jezus de ware Wortel der herboren natuur en is iedere emanciperende van die natuur een afval van haar wezen. Het ware totaal-verband der Christenheid is dan niet een tijdelijk kerk-instituut, maar het boventijdelijk lichaam van Christus.

Tot de praktijk komend concludeert spr. dat een neutrale vakorganisatie van patroons zich niet principieel verdedigen laat, wanneer men met het dualistisch standpunt ernstig gebroken heeft.

Met name in den geweldigen overgangstijd, dien wij tegenwoordig beleven, waarin allerwege nieuwe maatschappijvormen bezig zijn zich te ontwikkelen en de economische crisis inderdaad steeds scherper haar structureel karakter vertoont, eischt het Christelijk beginsel een organisatorischen machtsgrondslag juist in het praktisch bedrijfsleven. Want nieuwe maatschappijvormen verwezenlijken zich, gelijk spr. eerder opmerkte, niet op natuurwettelijke wijze.

Het gaat hier om praktische ordeningen, waarvoor God slechts de structuurprincipes in Zijn wereldorde heeft besteld, doch die op vrije historische vorming door daartoe competente organen zijn aangewezen. En juist in dit praktisch vormingsproces moet de scheidslijn der levens- en wereldbeschouwingen openbaar worden, zoo inderdaad de Christelijke beginselen voor het bedrijfsleven niet hun kracht hebben verloren door een geleidelijke accommodatie aan de principes der liberale economie.

In de Christelijke organisatie op ieder terrein des levens gaat het in uiterst principieelen zin steeds om de historische vormingskracht van het Christelijk geloof, dat in gemeenschap wil werken.

Machteloos blijft ook de grootste Christelijke organisatievorm, waarin die macht des geloofs ontbreekt.

Maar het levend Christelijk geloof is in dit leven op de organisatorische gemeenschapsvormen aangewezen, om de natuurlijke samenleving te bevruchten.

Daarom beteekent tenslotte de vorming van Christelijke vakorganisaties van patroons voor U een ontzaglijke, een inderdaad boven-menschelijke verantwoordelijkheid, die ge alleen moogt, die ge alleen moet aanvaarden in de kracht des geloofs in Jezus Christus, waarin niets onmogelijk is. Dan komt ook vanzelf tot zwijgen de al te menschelijke overweging dat de Christenpatroons zich in de praktijk van het bedrijfsleven zoo weinig van anderen onderscheiden. Dan komt het veeleer als een allesbeheerschende centrale vraag op U af: Wordt Christus' Koninkrijk inderdaad openbaar in het bedrijfsleven in zijn onverzoenlijke worsteling met den geest van Mammon?

Met een opwekking daaraan getrouw te zijn besloot spreker.

van lijke gedachtegang om de Chr. beginselen zuiver zakelijk op te vatten. Jezus Christus is de eene en ware wortel van het leven. De Chr. beginselen kunnen niet in technische samenwerking met andere verwezenlijkt worden. In het rapport van 1929 wordt de gemeene Gratie losgemaakt van Jezus Christus. Het is alleen maar veronderlijk dat in dat rapport nog wel wordt gepleit voor een Christelijke standorganisatie. Juist de vakorganisatie heeft te toonen de kracht van de Christelijke beginselen in de praktijk. Hoe kan een standorganisatie daarvoor werken zonder de basis van een vakorganisatie?

Spr. heeft een breede toelichting in zijn referaat gegeven, hoe de deugdige gedachte in het verleden wetenschappelijk is gegrond en hoe de Reformatie met schriftuurlijk denken weer heeft hersteld. Het spreken van een neutrale zône is in strijd met Gods genade en verklaarbaar uit de traditie, die sinds de middeleeuwen ons is bijgebleven. Daarmede moeten we in onze levensbeschouwing radicaal breken.

We moeten meer radicaal worden zooals de Christelijke beschouwing is. Spr. hoopt, dat op dezen grondslag eenheid van inzicht zich zal openbaren.

Tegen versplintering, b.v. in de politiek naar kerkelijke richting moet zoo sterk mogelijk worden opgetreden. Die is niet naar haar eigen aard.

Principieel kiezen beteekent echter geen onjuist separatisme.

Velen zien niet meer de groote beteekenis van de souveriniteit in eigen kring ten opzichte van het bedrijfsleven.

De voorzitter merkt op dat het rapport van 1929 nooit door de Vereeniging is aanvaard. Dit was slechts het gevoelen van eenige leden.

Aan de discussie werd deelgenomen door een twaalfsprekers.

De heer Swarts, voorzitter van de Chr. Bouwvakpatroons, verheugde zich over het standpunt van den referent, dat oproeit tegen veler opvatting. Bij de pogingen om tot Christelijke vakorganisatie te komen, stuit men op allerlei tegenwerking. De oorzaken daarvan zijn door den referent blootgelegd. De vakorganisaties zijn niet alleen technisch van aard, doch ook sociaal-economische vereenigingen. Indien er onvoldoende patroons zijn om een organisatie te vormen, moeten dezen dan lid van neutrale organisaties zijn? Naar spr. mening niet.

De heer Diemer heeft met genoegen het referaat gelezen, dat het licht voor spreker over dit vraagstuk heeft doen opgaan.

De strijd, dien de referent voert, is ook die van spreker.

Hij beschouwt voorts de ontwikkeling van de Christelijke vakbeweging. Dr. Kuypers, Ds. Talma en Ds. Sikkels pleitten voor oedrijfseenheid en men meende, dat patroonsorganisaties niet noodig waren. Spr. heeft meegewerkt de Chr. werkgeversvereeniging in het leven te roepen. De standsorganisatie is niet gelijk de vakorganisatie. Het rapport van 1929 wil spr. nog niet geheel ontrouw worden, al zou hij de woordkeuze anders stellen. De conclusies ervan verschillen niet zoo veel van die van Dr. Dooyeweerd.

In de praktijk kan het soms niet anders of sommige patroons moeten lid zijn van neutrale vakorganisaties. De gedachte aan eigen vakorganisatie moet groeien.

De heer P. Hey (Veenendaal) is het met de conclusies van Dr. Dooyeweerd in het geheel niet eens, om principieele redenen niet, omdat dit standpunt is in strijd met het belang van de bedrijven.

Met een beroep op Dr. Kuypers acht spr. het wel mogelijk met andere bedrijfsgeenooten samen te werken.

De werkgevers dienen individueel naar Gods gebod te leven.

Door eigen Christelijke vakorganisatie vermindert de invloed van het Christelijk beginsel.

Wie denkt als spr. heeft wel behoefte aan een Christelijke standsorganisatie, juist tot principieelen opbouw.

De behartiging van zakelijke belangen kan door de toporganisatie niet goed geschieden.

Spr. hoopt, dat niet opgeroepen wordt tot Christelijke vakorganisatie en hij betreurt, dat het bestuur in deze richting gaat zonder de Vereeniging gehoord te hebben.

Spr. wil samenwerkig met alle bedrijfsgeenooten en daarin getrouwheid in de ambtsfunctie in het bedrijf.

organisaties als die noodig zijn, dus niet als principieel geboden.

Voor hem staat wel vast, dat deze organisaties thans wel noodig zijn, doch dat geldt niet overal. Gods Woord wijst er nergens op, dat wij als Christenen gezamenlijk macht moeten verwerven.

De heer Bouwmeester (Rotterdam) is het in groote lijnen met het referaat eens. Hij wekt op als Chr. middenstander tot Chr. patroonsvakorganisatie, omdat het rapport van 1929 daaraan schade heeft gedaan.

De heer Van der Schaar (Amsterdam) is door het referaat van Dr. Dooyeweerd in zijn meening geschokt en nog niet tot rust gekomen. Op dit oogenblik is hij het echter nog niet geheel eens met de conclusies.

Het is niet onmogelijk, maar spr. meent, in de algemeene organisatie als christen te handelen. Er is bij de vakbelangen een groote overeenkomst. Juist een organisatie als deze moet principieele voorlichting geven.

De heer Van der Velden (Rotterdam) is het met veel eens, doch heeft wel eenige bezwaren, die gaan in de richting van de opmerkingen van de heeren Hey en Munnik. Door het sluiten van de organisaties kan men niet dienen als zuurdeeg. De persoonlijkheid moet vooropgesteld worden in aanraking met de wereld.

De heer S. J. Wouda (Utrecht) is het met den heer Diemer eens wat betreft de praktische bezwaren.

Om zijn bedrijf tot bloei te brengen moet de werkgever met zijn vakgenooten samenwerken. Liefst in één vakorganisatie. Wie in een neutrale organisatie plaats neemt mag niet als onvolwaardig worden beschouwd. Zou het bestuur deze opvatting aanvaarden, dan zal spr. moeten heengaan.

De heer Van Wolferen (directeur van het bureau van den Chr. Midd. bond) verklaart het geheel eens te zijn met het standpunt van den referent. Hij vraagt een nadere inlichting inzake bedrijfsautonomie.

De heer Borst (vice-voorzitter) zegt, dat zijn standpunt inzake dit vraagstuk geheel is veranderd. Hij behoorde tot de samenstellers van het rapport-1929 en verdedigde dat ook. Hij beriep zich op de „Gemeene Gratie” van Dr. Kuypers gelijk de heer Hey, doch toen zag hij dit derde deel los van het eerste en tweede deel.

Spr. is dankbaar voor het referaat van Dr. Dooyeweerd en spr. zou voor ons volksleven en de maatschappij-ontwikkeling wenschen, dat een ieder de beteekenis van het beleven van het principieele beginsel verstand.

Als voorzitter van de reorganisatie-commissie zal spr. morgen laten zien, waartoe de halfslachtigheid leidt. In de standsorganisatie komt men niet tot het wezen der vraagstukken.

Met het oog op de structurele wijzigingen is het noodig overleg te plegen met de christelijke arbeiders. Met de andere patroonsorganisaties kan federatief worden samengewerkt.

De heer Wagenaar (Den Haag) is het niet eens met de conclusie van den referent. Hij is het eens met den heer Hey. Spr. acht de beslissing, die voorgesteld wordt, uiterst belangrijk. Laten wij niet werken in de richting van verdere versnippering.

Antwoord Prof. Dooyeweerd.

Prof. Dr. Dooyeweerd de sprekers beantwoordende, ontkende een oordeel over de principieele positie geveld te hebben.

Ook al zou spr. geweten hebben, dat men dit element in het debat zou brengen, hij zou toch niet anders geschreven en gesproken hebben.

Niemand der debaters heeft het voor het dualistische standpunt opgenomen, ook al kwamen ze tot een geheel andere conclusie. In de praktijk kan het zijn, dat men lid van een neutrale organisatie moet zijn, doch men dient te blijven streven voor 100% naar een christelijke organisatie. Toen de Vrije Universiteit gesticht werd, was er ook bijna geen professor en geen student. En toch kwam, ondanks alle menselijke zonde, er uitgroei.

Sommige debaters hebben de zaak precies omgekeerd. Men dient van de kern uit te gaan. Een christen-patroon die ontrouw is in de neutrale organisatie, zal niet trouw zijn als hij gaat in de christelijke vakorganisatie. Men haalt door een achterdeur het dualisme weer binnen. Als de christelijke vakorganisatie louter is een wereldsche organisatie van christenen wordt het een afgodisch ding. De organisatie moet Christus' Koningschap mede openbaren. Het is geen onverschillig ding.

van die organisatie. Die organisatie gaat er vanuit in principe, dat het buiten Jezus Christus omgaat.

Wie spreekt van Christelijke vakorganisatie versplintert niet. Het christendom verdeelt, doch wel is er versplintering als er Gereformeerde, Hervormde en Luthersche organisaties moeten komen. Verdeeling is te laten uiteengaan wat in diepst beginsel niet bijeen behoort.

Sommige sprekers hebben de Christelijke beginselen gelijk gesteld aan moraal. Dat is het wegnemen van pit en merg uit de Christelijke religie.

Is dit ook de oorzaak, dat men in neutrale organisatie geen moeite heeft?

Wie waarlijk christen is, ondervindt strijd.

De heer Wagenaar: U predikt de antithese.

Prof. Dooyeweerd: Niet ik, maar het Christendom brengt antithese. Die komt voort uit het levend christelijk beginsel. Door eigen organisatie doet men geen schade aan 't bedrijf.

Spr. stelt ten slotte in het licht dat zijn referaat louter gezien mag worden in de verantwoordelijkheid aan het beginsel.

Christelijke vakorganisatie heeft alleen beteekenis als vrucht van nieuw leven in Christus.

De voorzitter dankte Prof. Dooyeweerd voor zijn referaat en beantwoording. (Applaus).

De voorzitter gaf nog een uitvoerig exposé van het verloop van de Vereeniging sinds 1911.

Noodig werd de vereeniging uit te bouwen, waartoe reeds het vorige jaar werd aangevangen.

Deze vergadering heeft te beslissen over het besluit van het Bestuur in Februari genomen.

De volgende motie werd voorgesteld:

„De Christelijke Werkgeversvereeniging, op 9 September 1936 te 's-Gravenhage in Algemeene Ledenvergadering bijeen,

herhaalt haar uitspraak, in 1920 gedaan, dat „vorming van principieele werkgeversvakorganisaties noodzakelijk is;

spreekt als haar oordeel uit dat in dezen tijd die vorming moet worden ter hand genomen, voorzover de mogelijkheid daarvan blijkt”.

Bij het hierover volgend debat werd gevraagd de motie te behandelen bij de wijziging van de Statuten, althans in de huishoudelijke vergadering. Bij meerderheid van stemmen werd dit verworpen.

Daarna werd de motie met algemeene stemmen aangenomen.

Na psalmgezang ging Dr. Dooyeweerd voor in dankgebed.

's Avonds werd in het Kurnaus een gezamenlijke maaltijd gehouden.

De vice-president, de heer A. Borst, fungeerde als tafelpresident.

Vele goede woorden zijn gesproken. Allereerst werd een dronk ingesteld op de Koningin en het verloofde paar.

Verder hebben velen woorden gericht aan de Chr. Werkgeversvereeniging en haar leiders.